

Gerevich Tibor: *Magyarország Románkori Emlékei.* — Magyarország Emlékei I. Budapest, Kir. Magy. Egyetemi Nyomda, 1938. 842 l. (132 szövegek közti kép, 264 tábla). 2°.

Az árpádkori magyar művészet emlékeit feldolgozó reprezentatív munkájában GEREVICH TIBOR külön fejezetben foglalkozik az egykorú hazai könyvfestészet, s ezen belül természetesen a könyvkultúra kérdéseivel. Nagy munkájának tekintélyes része nem tartozik ugyan a Magyar Könyvszemle érdeklődési körébe, ez a fejezet azonban szempontjainak újszerűségével, és a benne feldolgozott anyag értelmezésével igen sok oldalról gazdagítja a mi kutatási területeinket is.

Könyvkultúránk és könyvművészetünk árpádkori századai nem gazdagok felkutatott emlékekben, dokumentumaink csak csekély számban ismeretesek. Az oklevelek és régi egyházi leltárak fennmaradt bőséges adatai azonban arra engednek következtetni, hogy úgy a magyar, mint a külföldi lelőhelyeken még minden bizonnyal felfedezhetőek lappangó hazai termékek. „Az anyagot nagyrészt fel kell még kutatni, meghatározni, feldolgozni. — Írja GEREVICH. — Ki tudja, hány Magyarországon írt és festett kódex visel idehaza s a külföldi könyvtárakban hamis idegen nevet és meghatározást, amint sok esetben a táblafestészet, szobrászat, ötvösség terén történt és történik. A hazai miniatúrafestészet története szempontjából csak akkor juthatunk eredményre, ha a felkutatott emlékeknél nem fogunk különös módon — amint gyakran szokás — idegenkedni attól a magától értetődő gondolattól, hogy megvalljuk a magunkét, hogy elfogultság nélkül kimutatni igyekezzünk az itt készült miniatúrák helyi vonásait, hogy egyáltalán higgyünk a középkori magyar könyvkultúrában, amire számos biztos okmányi adat jogosít fel.“

Művészettörténeti elemzése előtt foglalkozik az árpádkori hazai könyv helyzetével, de kutatásainak súlypontja természetesen a művészettörténeti vizsgálatokon nyugszik. A magyarországi művészetnek ebből a háromszázados szakaszából eddig öt magyar származású festett kódex ismeretes: a *Habóti kódex*, a *Csatári biblia* (*Guthkeled biblia*), az *Anonymus krónikája*, az esztergomi *Expositiones in Cantica Canticatorum* és a *Pray kódex*. Négy festett kézirat pedig csupán hazai vonatkozásai révén érdekli a magyar kutatást: a *cividalei Szent Erzsébet* és *Gertrud Psalteriuma*, a hallei Egyetemi könyvtárban őrzött *Psalterium*, továbbá a kremsieri Érseki könyvtár egy *Bibliája*.

Ma még, az emlékek csekély száma halvány körvonalakban is alig sejteti az árpádkori magyar miniatúrafestészet kibontakozását és fejlődését. A kódexek stílusvizsgálata során GEREVICH TIBOR az eddigi részletkutatások feltevéseivel ellentétes megállapításokkal, új ered-

ményekkel biztos pontokat rögzít le és segíti előre a tudományos kutatást. A Magyar Könyvszemlében (1938. II. füzet) Kniewald Károly által ismertetett *Habóti kódexnek* — amely „nemcsak a magyar liturgiának, hanem a magyar miniatúrafestészetnek is legrégebb fennmaradt emléke“ (GEREVICH) — díszesebb iniciáléi francia hatást mutatnak. A *Csatári bibliáról* — amelyet eddigi ismertetői a salzburgi miniatúraiskola jelentős termékének könyveltek el, — stílusvizsgálata alapján megállapítja, hogy hazai termék. A pompás miniatúrák a román kori magyar művészet általános szellemében készültek; az osztrák miniatúrafestészet expresszionista, torzító ábrázolásaival ellentétben, ezeket mozgalmasság, elevenség és bizonyos realiztikus törekvések jellemzik. Az esztergomi *Expositiones in Cantica Cantorum* iniciáléi egyszerűbb változatban az Európa-szerte jelentős hatással bíró montecassinói kódexfestő kolostoriskola termékeinek díszítő modorát követik. A *Pray kódex* rajzai az eddig hangoztatott salzburgi és regensburgi befolyással ellentétben, inkább karoling nyomokra utalnak s mesterük „már a csatári bibliában érvényesülő magyar stílushagyományt követi“.

Végül meg kell még említenünk GEREVICH TIBORNAK a magyar *Szent Koronára* vonatkozó érdekes megállapítását, amely szerint a II. SZILVESZTER pápa által küldött koronának apostolokat ábrázoló lemezei a VIII—X. századi ír miniatúrák stílusát követik. Az ír miniatúrafestészetben gyökerezik a montecassinói benedekrendi kolostoriskola stílusa: a kolostor könyvtárában még ma is közel háromszáz ír kódex található. Az ír könyvfestészet termékeit minden bizonnyal jól ismerték abban a benedekrendi ötvösműhelyben is, ahol a bencés SZILVESZTER pápa a koronát készítette. BERKOVITS ILONA.

Vass Klára: *A szellemtudományok magyar bibliográfiája*. A történeti vonatkozású irodalom. 1935. A Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesületének Szakbibliográfiai Kiadványai 1. Bp., 1938. Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete. XIII, 225 l.

Az egyre gyarapodó bibliográfiai irodalom új hajtása az előttünk fekvő könyv. Van nemzeti könyvészetünk, vannak értékes időszaki repertóriumaink, de bizonyos korszakot felölelő szakbibliográfiánk aránylag kevés. Ezért kell örömmel fogadnunk minden olyan kísérletet, mely egy-egy tudományág eredményeinek megoldására, összegyűjtésére vállalkozik. Ilyen törekvésnek köszönhetjük az Országos Könyvforgalmi és Bibliográfiai Központ 1929-ben megindított sorozatát, *A Magyar Tudományos Irodalom Bibliográfiáját*, mely eddig az 1901. és 1925. év közti negyedszázad filozófiai, klasszika-